

Ing. Josef Hrdlička

Terorismus a mafiánství - nebezpečný tandem

Zatímco původně politicky zaměřená mafie se již po 1. světové válce mění v různé zločinecké organizace, které však byly zejména v autoritativních režimech tvrdě potlačovány, stal se naopak **terorismus** nástrojem jejich státní politiky. V období studené války existovaly všechny známé druhy terorismu, jak jsou dále uvedeny. Nově vzniká počítačové pirátství jako předstupeň *počítačového terorismu*.

Postkonfrontační období, doprovázené demokratizačními procesy, umožnilo spolu s dalšími okolnostmi značný, někde až *nebyvalý* *rozvoj organizovaného kriminálního zločinu*, mafiánství, na daleko širším mezinárodním základě, v nových oblastech činnosti, zčásti již na vyšší úrovni řízení a nejednou s kvalitnějším technickým vybavením. U terorismu stoupá jeho potenciální nebezpečnost za možného využití nových ničivých prostředků i závažnost jeho vlivu hlavně na ta odvětví, která jsou založena na počítačových systémech. *Státní terorismus* v Evropě, pokud tak lze označit násilné potlačování národnostních menšin či určitého náboženského fundamentalismu, přetrvává v Severním Irsku, částečně ve Španělsku, dále v některých zemích bývalého SSSR či Jugoslávie. Ze strany potlačovatelského státu je však tato jeho činnost obvykle nazývána, ať právem či neprávem, jako boj proti terorismu.

V rozvojovém světě se v řadě zemí projevuje především *státní* a též *náboženský terorismus* jako vyhraněný projev extremismu. To se týká zejména islámských zemí, kde oba terorismy často spolupracují, ale někdy jsou i v příkrém rozporu. Působí na území příslušné země a v některých případech i proti tzv. společnému nepříteli v podobě Izraele nebo vyspělých západních zemí. V určitých oblastech rozvojového světa pokračuje *narkoterorismus*.

Terorismus a mafiánství jako fenomény naší doby se vyznačují každý rozmanitou škálou činností, působících někdy nezávisle vedle sebe, občas mezi nimi existují určité vazby, ale též kruté střety, nebo příležitostná až dlouhodobá spolupráce, což vše může fungovat zároveň v různých kombinacích, přičemž u obou fenoménů, ale rovněž mezi nimi, dochází k integračním procesům. Úměrně s jejich prohlubováním se upevňují kontakty mezi terorismem a mafiánstvím. Vliv tohoto nebezpečného tandemu, který však je v prvé řadě založen na praktických důsledcích aktivity obou fenoménů, se může stát **skutečnou hrozbou pro bezpečnost jednotlivých zemí**. Je totiž otázkou, zda se velmi dymanická síla tohoto tandemu, disponujícího většinou i velkými finančními zdroji, ohromujícími zastrahujícími a nátlakovými možnostmi, nestane bezohledným parazitem na lidské společnosti, ne-li v některých oblastech jejím sice skrytým, avšak faktickým vládcem.

K terorismu

S různými projevy teroru se setkáváme od úsvitu lidských dějin. Teror byl vesměs doprovázen strachem, děsem i tajemnem. Postupně se jeho provádění, neboli terorismus, stal

obskurní záležitostí tajných služeb až jejich doménou. To přetrvalo zhruba do 2. světové války. V dalším se účast těchto služeb orientovala na ty druhy terorismu, které jsou rozhodující a využitelné z hlediska státního zájmu.

Dosud existující druhy terorismu lze stručně charakterizovat takto:

kriminální je vesměs nepolitický, zločinecký;

státní je mocenskopolitickým nástrojem k prosazování státních, resp. vládních zájmů;

mezinárodní, působící v různých částech světa, uskutečňuje cíle mezinárodních násilnických organizací;

extremistický, ať politický, náboženský, etnický, civilizační, s historickým podtextem je příznačný pro krajně zaměřené skupiny lidí a organizace;

podvratný, vyskytující se zejména v období konfrontace a přetrvávající nyní především v některých rozvojových zemích, usiluje o rozvrat na území protivníka;

narkoterorismus představuje brutální sílu vyřizování účtů a prosazování zájmů drogových mafií a bossů, disponujících i mnoha tisíci ozbrojenci;

počítačový zneužívá počítačových systémů a jejich sítí k různým škůdcovským, kriminálním a diverzním účelům;

elektronický, určený k ochromení bezpečnosti moderního státu cestou zneužití či vyřazení jeho počítačových systémů a sítí, další elektroniky a elektrotechniky, označovaný též jako 6. kolona.

Pro svoji nebezpečnost zaujímal v období bipolárního rozdělení světa důležité místo *podvratný terorismus*, nazývaný někdy podvratnou válkou. S jeho praktikami bylo možno se setkat v podobě různých intervencí, převratů, diverzí, povstání nebo hnutí i ve vzdálených částech světa, nemluvě o akcích menšího rozsahu, jako atentátech, sabotážích apod. Součástí této činnosti byla rovněž příprava teroristů z různých zemí ve speciálních výcvikových střediscích nebo táborech. Ročně bylo v 60. a 70. letech ve světě registrováno desítky různých konfliktů a ohnisek napětí, z nichž více než polovina byla dílem podvratného terorismu. A tak v r. 1983 již bylo Valné shromáždění OSN na svém XXXVIII. zasedání nuceno přijmout rezoluci požadující, aby se státy zdržely jakýchkoli násilných akcí, jejich podněcování a podporování na území jiných států. Rezoluce tak reagovala na zahraniční akce ať východních či západních zemí uskutečňované zejména v rámci boje o sféry vlivu nebo při prosazování jiných mocenských zájmů, ač většinou maskovaných politickými, ideologickými, národnostními a dalšími důvody. V uvolněném postkonfrontačním období se počet konfliktů a ohnisek napětí spíše zvýšil vlivem řešení starých křivd, etnických, náboženských a jiných problémů. Podíl podvratného terorismu lze při tom jen ztěžší odhadnout, nýbrž pouze konstatovat, že dřívější konfrontační mocnosti byly většinou vystřídány jinými zeměmi s jejich často novými zájmy.

Značně závažným se zejména pro vnitřní stabilitu a bezpečnost některých zemí stal *extremistický terorismus*. Připomeňme si např., že již v r. 1951 byla ve švédském Malmö založena pod označením Evropské sociální hnutí, známé též jako Internacionála z Malmö, mezinárodní organizace neofašistických stran a skupin z Itálie, Španělska, SRN, Rakouska, Francie, V. Británie, Belgie, Nizozemí, Švédska, Dánska, Norska a Finska, označována nakonec jako *Černá internacionála*. Postupně se do ní zapojily další organizace, zejména Ku-klux-klan z USA, Tacuara z Argentiny, Matsuba-kai z Japonska atd. V r. 1978 došlo v Brazílii, tehdy poprvé, k celosvětovému kongresu Černé internacionály za účasti 480

zástupců jejích organizací a na podzim téhož roku se konala v Barceloně společná porada levicových teroristických komand a organizací.

Pro představu o růstu pravicového extremismu lze uvést několik údajů z Německa: počet těchto extremistů se ze 32 300 v r. 1990 zvýšil v dalším roce na 39 800, přičemž jejich násilné trestné činy dosáhly počtu 1483, tedy pětikrát více než v r. 1990. V 76 radikálních pravicových organizacích působilo 109 280 členů. Počet příslušníků krajně levicových organizací se proti 29 500 v r. 1990 snížil v r. 1991 na 26 500. Jejich extremisté se ve sledované době dopustili 797 politicky motivovaných trestných činů. Nebývalá aktivita islámského extremismu, projevující se zejména četnými akcemi v západní Evropě, dále proti americkým a jiným dopravním letounům apod., byla rázně ztlumena v polovině 80. let jednak odvetným opatřením ve formě bombardování vybraných cílů v libyjském hlavním městě americkým letectvem, jednak zastrašujícím zničením hlavního sídla Organizace pro osvobození Palestiny nedaleko Tunisu izraelskými letouny. Obdobně by bylo možno informovat o dalších akcích extremistického, ale i jiného terorismu.

Ve výbroji teroristů dosud poněkud převládají jednoduché a spolehlivé zbraně a prostředky komerčního provedení s případnou menší úpravou. Patří sem zejména ruční zbraně, technika tichého nebo nezjistitelného zabíjení a plastické výbušniny pokud možno bez demaskujících příznaků. Jsou asi o třetinu účinnější než tritol, TNT. Je to mimo jiné výbušina RDX, použitá např. v hotelu s ubytovanou americkou námořní pěchotou v Bejrútu v r. 1983 nebo při výbuchu letounu společnosti TWA linky 840 před přistáním v Athénách. Dále to je náš Semtex, nechvalně známý z katastrofy amerického dopravního letounu nad Skotskem, složený ze 44,5 % z RDX, stejného dílu jiné vysoce brizantní výbušniny PENT a z 11 % rostlinného oleje. Je vyhledávána i americká výbušina C-4, která je v podstatě britskou demoliční trhavinou na bázi RDX o detonační rychlosti 8052 m.s⁻¹.

V posledních letech je ve větší míře zastoupena vojenská výbroj včetně přenosných, resp. ručních protitankových a protiletadlových zbraní, které jsou považovány za velmi nebezpečné vzhledem k možným sestřelům i velkých dopravních letounů, zvláště v noci, při přistávacím nebo vzletovém manévru. Na nedávném, prvním sympoziu v USA věnovaném této otázce, bylo konstatováno, že dosud bylo teroristy či povstalci sestřeleno 22 dopravních letounů, všechny v lokálních konfliktech - nad Angolou, Afghánistánem, Gruzií. Skutečnost, že ruční PLŘS se samonavedením, ať západní, sovětské nebo ruské provenience (nejméně 8 typů; byly i v mnohatisícovém počtu dodány do více než 60 zemí světa), byla na sympoziu považována za varující, obdobně jako předtím možnost získání některých ZHN či jiných prostředků značně nebezpečného účinku teroristy.

Již někdy v 70. letech byla ve Francii zaznamenána příprava na použití bakterií *Clostridium botulinum*, způsobujících otravu botulotoxinem, končící ochrnutím nebo smrtí. Ještě více alarmující byl závěr americké Fordovy nadace z r. 1980 nebo o 5 let později i vědců, členů tehdejšího pugwashského hnutí za mír, dle nichž nelze vyloučit, že by teroristé mohli mít diverzní jadernou nálož. Podle příslušné studie postačí na nálož o 0,1 kt vyrobenou „po domácku“ asi půlroční práce 5-6 kvalifikovaných osob, poměrně jednoduché technické vybavení a potřebné plutonium nebo obohacený uran, jejichž získání přestalo být neřešitelným problémem. Prokázaly to i různé, především americké inspekce, stejně jako možnost zmocnit se jaderné jednotky přepadem či jinak nebo provést sabotáž na reaktorech, neboť tyto nejsou dostatečně chráněny. Není rovněž bez zajímavosti, že se před několika měsíci objevila první vyděračská hrozba operující s použitím termonukleární nálože

v Mnichově. Tamní policie však případ nijak nebagatelizovala, nýbrž považovala za vážnou záležitost, neboť jaderné mafiánství již není neznámým pojmem, obdobně jako další netradiční možnosti státního nebo islámského náboženského terorismu. Nelze např. vyloučit, aby teroristé získali některou z nervově paralytických látek, jako je třeba americká VX, jejíž vzorec byl asi před 20 lety odtajněn a je dostupný v nejedné patentové knihovně. Také nelze vyloučit použití radiologických prostředků, působících účinkem radioaktivního záření, které může být pro zasažené osoby smrtelné (případ v Rusku) nebo znamená vážné poškození zdraví. Zvlášť nebezpečným by mohlo být umístění radioaktivních zářičů na nějakém exponovaném místě. Bylo by možno uvádět využití mikrovln pro biologickou manipulaci s lidmi, infrazvuku apod.

K boji proti teroristům se používají především policejní, ale v nezbytných případech i speciální vojenské jednotky. V řadě evropských zemí byl reorganizován policejní aparát a vytvořeny protiteroristické jednotky, jako je např. *italská intervenční skupina GIS* o 46 mužích nebo *centrální bezpečnostní operativní jednotka NOCS* o 40 příslušnících, k jejímž úspěchům patří např. osvobození amerického generála J. L. Doziera. Dále to je *německá 9. skupina pohraniční stráže GSG 9*. Její vzhlas, zvýrazněný např. úspěšným zásahem v somálském Mogadišu, vedl k tomu, že jejich zkušenosti a metod využívá - převážně formou poradců, ale i výcviku - policie 60 zemí. Zvláštní kombinaci představuje *francouzská vojenská četnická intervenční skupina GIGN*, posilovaná dle potřeby až 200 výsadkáři. Svoje mezinárodní renomé získala při brilantním zásahu v Mekce při nebezpečné vzpouře proti vládnoucí dynastii. Taktéž byla pod patronací EHS, nyní EU, zřízena *mezinárodní protiteroristická organizace TREVI*, spolupracující s Interpolem. Má dispozici mezinárodní informační ústřednu. Mimoto existuje vybraná skupina špičkových expertů a významných policejních důstojníků pěti zemí (SRN, Francie, Itálie, Rakousko, Švýcarsko), známá jako *Vídeňský klub*, zabývající se mimořádně obtížnými případy. Počet závažnějších teroristických akcí v letech 1968-1980 byl uváděn 6700.

Speciální vojenské jednotky jsou připravovány pro poněkud širší použití, jako např. na cizím území, v nepřátelském týlu, a to nejen v boji proti teroristům, nýbrž i k různým diverzním, záchranným a jiným akcím. Takové jednotky nejsou ani zvláštní výjimkou ve většině rozvojových zemí, kdy jsou nezřídka újeji specializovány jako v případě *pákistánské protiteroristické námořní jednotky SSNG* o 100 mužích. V některých zemích jsou pro činnost na cizím území a v týlu k dispozici větší formace - vzdušné výsadkové, aeromobilní, commandos, námořní pěchoty, jednotky hloubkového průzkumu či speciálních služeb, někdy jako součást sil rychlého zasazení, z nichž část může být vzhledem k všestrannému náročnému výcviku použita s úspěchem i proti různým formám terorismu.

Protiteroristická výzbroj je na rozdíl od teroristické soustavněji zdokonalována. Je snaha o uplatnění nových objevů a nejmodernější techniky. Stále více se používají speciální zbraně a technika, zejména zabezpečovací a detekční prostředky hlavně ke zjišťování výbušnin, pasivní přístroje pro činnost v noci, výzbroj s povrchovou úpravou neodrážející světlo, pistole s těžištěm vpředu umožňující rychlou přesnou střelbu, odstřelovací pušky s účinným dostřelem až 2000 m, střely z umělé hmoty pro výbušné prostředí, zvláště proti leteckým pirátům, neboť nezpůsobují jiskření, různé roboty k odstraňování výbušnin, případně s výzbrojí proti zabarikádovaným teroristům, účelové ruční granáty, četná neprůstřelná

ochrana, speciální zátarasy. Z letošní nové protiteroristické výzbroje lze namátkou uvést ruský pětikomorový revolver UDAR ráže 12,3 mm vhodný pro 4 druhy munice: konvenční (s dvojnásobným účinkem než u ráže 9 mm), nehlučnou, plastickou, kapalnou zneschopňující. Dalším typem je německá ruční zbraň fy Heckler u. Koch samopalového provedení s laserovým zaměřovačem, určená pro americké síly speciálních operací.

K mafiánství

K rozmachu mafiánství v národním a stále více v mezinárodním měřítku přispěl kromě politických změn též rychlý technický a ekonomický rozvoj, dále růst bankovníctví, pojišťovnictví, mezinárodní dopravy, rovněž velké přesuny pracovních sil, poptávka po různých materiálech aj. Zdrojem vydatných příjmů je prostituce, herny, obchod s bílým a růžovým masem (dětmi) též v souvislosti se zločinným prodejem transplantátů, boom v turistice, padělání peněz a kreditních karet, praní tzv. špinavých peněz, vydírání obchodníků a jiných podnikatelů, zábavní průmysl, rozsáhlé krádeže aut. Ovšem nade vším stojí zisky z obchodu s narkotiky. Ty se od konce 2. světové války odhadují na 5000 miliard USD. V současné době to je asi 800 mld. ročně, což je téměř srovnatelné s celosvětovými vojenskými výdaji.

Produkce narkotik je děsivá. Např. u opia činila v r. 1992 kolem 8270 t, kokainu 1400 t atd. Dochází k poměrně rychlému propojování mafie s vládními a ekonomickými strukturami. V Rusku kontroluje mafie nejméně třetinu a dle některých údajů téměř polovinu hrubého národního produktu. Tato mafie se stala z řady důvodů navíc světovým problémem. Prohlubuje se mezinárodní spolupráce mafií, zvláště východoevropských s americkou Cosa nostra, důrazněji se prosazují též asijské mafie, zejména čínské triády se sídlem v Hongkongu, ovládající především produkci heroinu v tzv. zlatém trojúhelníku, tvořeném sousedícími pohraničními oblastmi Thajska, Laosu, Barmy. Dalším neméně významným produkčním prostorem (začátkem 90. let na 3100 t opia ročně proti 2700 t ve zlatém trojúhelníku) je zlatý půlměsíc na styku Íránu, Pákistánu, Afghánistánu. Důležitý je i Libanon se 600 t opia ročně. V produkci kokainu je v čele trojice jihoamerických zemí - Kolumbie, Peru, Bolívie. Dokonce i naše republika získala v poměrně krátké době neslavné světové prvenství ve výrobě „perníku“ (neboli pervitinu) ryze české provenience.

Mafiánství se však dotýká i vojenské oblasti: krádeže zbraní v souvislosti s jejich zvýšenou potřebou v lokálních konfliktech i při vyzbrojování mafiánů; značné „ztráty“ štěpného materiálu vhodného pro výrobu JZ; získávání jaderných jednotek zvláště ze zemí bývalého SSSR, jejichž nové vlastnictví se vymyká jakékoli kontrole; narkomanie v ozbrojených silách, která např. dle amerického Kongresu se již koncem 70. let pohybovala v průměru kolem 15 %, přičemž byly postiženy, ač v menším rozsahu, i obsluhy JZ, nemluvě o demoralizujících účincích. Prakticky a ve velkém stylu usilovala o demoralizaci americké a jihovietnamské armády za války ve Vietnamu Čína. Využívala podlounnických dodávek tvrdých drog za dumpingové ceny asi 200krát nižší než v USA. Tyto drogy užívalo alespoň 20 % amerických vojáků. Počet úmrtí zaviněných drogou se pohyboval denně od 2 do 10. Některé novější drogy vedou až k rozkladu osobnosti jako např. americký crack (kokain v destilované formě smíchaný s jedlou sodou a vodou). Přestože oficiální údaje k drogové problematice jsou spíše skoupé a v tisku mají většinou senzační charakter, je

situace nadále varující též proto, že užívání drog je hlavně mezi mladými lidmi na vzestupu, čímž je tak či onak ohrožována i armáda.

* * *

Terorismus a mafiánství jako **organizované formy násilí** patří právem k nebezpečným rizikovým faktorům, ohrožujícím jak bezpečnost v malém každého jednotlivého člověka, tak v mezinárodním až globálním rozměru celé lidstvo, neboť vzdálenosti ve světě se velmi zmenšily a ani moderní společnosti nejsou vůči nekalým praktikám imunní. Neprůhlednost činnosti, její zvláštnosti a šíře, převažující zastrašující účinek, pronikání do společenských struktur apod. vytvářejí z terorismu a mafiánství obávaný tandem, který ve spolupráci zejména s tajnými službami, ale nejen s nimi, může být využit k jinak těžko dosažitelným politickým cílům.

Boj proti terorismu a mafiánství patří k nejnáročnějším. Vyžaduje vynikající koordinaci zainteresovaných složek, jejich náročnou teoretickou i praktickou přípravu, co nejmodernější technické vybavení, ale má i vysoké nároky na kvality lidí, na využití poznatků a zkušeností. Je nesporným faktem, že naše republika, jakkoli malá rozlohou, se zejména pro svoji poměrně exponovanou polohu stává předmětem zvýšeného zájmu onoho tandemu, ač prozatím s výraznou převahou mafiánství.

Literatura:

- Jane's Intelligence Review 2/1993, s. 73, 9/1993, s. 453, 3/1994, s. 136.
- Defense and Foreign Affairs. Strategic Policy 30. IX. 1993, s. 6.
- International Defense Review XII/1993, s. 94 I/1994, s. 6.
- Stern 1/1992, s. 126.
- Jane's Defence Weekly 29. I. 1994, s. 20 a 30.